

STAR OF NATIONAL UZBEK LITERATURE:

GAFUR GHULOM'S LIFE AND CREATIVE PATH.

Abstract. *This study made it possible to study the life and work of Gafur Gulam, a prolific artist who made a great contribution to the development of Uzbek literature. While studying the work of Gafur Ghulam, it is natural that we come across life lessons that serve as an example for readers. Because Gafur Gulam faced many difficulties in his life, we can see that humanity, honesty, and conscientiousness prevail in him. This article is aimed at analyzing a certain part of Gafur Gulam's work.*

Anotatsiya: *Ushbu tadqiqot O'zbek adabiyoti rivojiga ulkan hissa qo'shgan serqirra ijodkor G'afur G'ulomning hayot vai faoliyatni o'rganish imkon yaratdi. G'afur G'ulomni ijodini o'rganar ekanmiz, biz kitobxonlarga o'rnak bo'ladigan hayotiy saboqlarga duch kelishimiz tabiiy. G'afur G'ulom hayotida ko'p qiyinchiliklarga uchragani sababli ham, unda insoniylik, halollik, vijdoniylik tuyg'ular ustunligini ko'rishimiz mumkin. Mazkur maqola G'afur G'ulomning ijodining ma'lum qismini tahlil qilishga qaratilgan.*

Аннотация: *Данное исследование позволило изучить жизнь и творчество Гафура Гулама – плодовитого художника, внесшего большой вклад в развитие узбекской литературы. Изучая творчество Гафура Гулама, естественно, мы сталкиваемся с жизненными уроками, которые служат примером для читателей. Поскольку Гафур Гулам столкнулся в своей жизни со многими трудностями, мы видим, что в нем преобладают человечность, честность и совесть. Целью данной статьи является анализ определенной части творчества Гафура Гулама.*

Kirish: *Ko'p asrlik Adabiyotimiz xazinasiga ko'plab adiblar, shoirlar, yozuvchilar o'z ijodlari orqali beqiyos hissa qo'shishgan. Ular jumlasidan, xalq shoiri bo'lgan, G'afur*

G'ulomning bizga qoldirgan merosi qalblarimizdan chuqur o'rin egallagan. G'afur G'ulom 1903-yilning 10-may kuni Toshkent shahrida oddiy dehqon oilasida dunyoga keladi. G'afur G'ulom otasidan 9 yoshida, onasidan esa 15 yoshida yetim qoladi, hamda to'liq moliyaviy ta'minotni o'z bo'yniga oladi. Bolalalik chog'laridan turli xil ishlarda o'zini sinab ko'rgan. Bu qiyinchiliklar G'afur G'ulomni tengdoshlari orasidan fikrlash va hatti-harakatlari bilan boshqalardan ajratib turishiga sabab bo'lgan desak adashmaymiz. G'afur G'ulom hayoti urush yillariga to'g'ri kelgan. U notinch zamon, iqtisodiy taqchillik vaziyatida ham o'z kuchi va mehnatiga tayangan holda bu qiyinchiliklarni yengib chiqadi. U matbaaga harf teruvchi bo'lib ishga kiradi 1926-yillargacha u o'qituvchi, maktab direktori, Ma'naviyat uyushmasi ishchilari raisi bo'lib ishlaydi. G'afur G'ulom mehribonlik va insoniylik fazilatlarini yuqori bo'lganligi bolalar uyini ochishda hissasini qo'shganida ham o'z amaliy ifodasini topgan. 1927-yillarda bolalar uyida mudir sifatida o'z faoliyatini olib boradi. G'afur G'ulom Toshkent pedagogika institutida tahsil oladi. Aynan u tahsil olgan o'quv maskani ham uni ijodiy shakllanishiga turtki beradi. G'afur G'ulomning adabiyotdagi ilk yorqin she'riy to'plamlari "Dinamo", "Sharq qo'shig'i" bo'lib muxlislar qalbidan joy oldi. G'afur G'ulomning ijodiga nazar tashlaydigan bo'lsak, uni serqirra ijodkor ekanligini ko'rishimiz mumkin. Sababi, shoir desak, yozgan mashxur qissalari, asarlari mavjud. Adib yoki yozuvchi desak, uning qalamiga mansub she'rlari ham kam emas. G'afur G'ulomning eng muvoffaqiyatli qissalaridan biri bu "Shum bola" qissasi bo'lib, unda eski Toshkentning hayoti tasvirlangan. Bu qissa 1936-yil adib tomonidan yoziladi, asarning sjuetida otasidan yetim qolgan bolaning sarguzashtlari bayon etilga. Bolaning harakterida yolg'on gapirish inson boshiga yomon oqibatlar olib kelishi ham ochiqqlangan. Shu bilan birga, asar qahramoning vaziyatdan tez chiqa olish va uddaburonlik qobilyatlari yumor sifatida ifodalanib o'quvchini kayfiyatiga ta'sir o'tkaza olgan. Bu asar G'afur G'ulom vafotidan so'ng ham uni ko'plab e'tiroflarga sazovor etdi. Bunga yorqin misol sifatida, 1977-yilda "Shum bola" qissasi asosida su'ratga olingan "Shum bola" filmini keltirishimiz mumkin. O'zbekistonda yashovchi 90 foiz insonlar bu filmni 1 marotaba bo'lsa ham tomosha qilgan. Film tomoshabinlarga shu qadar manzur bo'lganidan hatto hayot tarzimizda ham "Shum

bola “ni harakatlarini tez-tez eslab kulishib turiladi. 2024-yilda G’afur G’ulomning aynan mana shu “Shum bola” qissasi BBC tomonidan barcha davlatlarning eng yosh bolalar kitoblari top 100 taligidan o’rin olgan. Bu asarlar yozilganiga 100 yildan oshgan bo’lishiga qaramasdan, hali ham insonlar qalbida so’nmas izi bor. G’afur G’ulom bolalaigi yetimlik va qiyinchilikda o’tgani sababli buning ta’siri uning ijodida yaqqol seziladi. Uning “Feliiks bolalari” nomli qissasida u o’zini hayot yo’llari, ko’rgan qiyinchiliklarini aks ettirgan. Uning faoliyati urish yillariga to’g’ri kelgani uchun she’rlarida urushning qora kunlari, ayriliqlar va qurbonlar jasorati haqida bayon qiladi. Misol uchun G’afur G’ulomning “Sog’inish” nomli she’rida u urishga ketgan og’lini intizorlik bilan kutayotgan ota qiyofasida o’z qalbidagi so’zlarini qog’ozga tushiradi.

Iblisning g’arazi bo’lgan bu urush

Albatta yetadi o’zin boshiga.

O’g’lim omon keladi, g’olib, muzaffar,

Gard ham qo’ndirmasdan qora qoshiga.

Ushbu misralarda o’g’lini urushda g’olib bo’lib, sog’ salomat uyiga qaytishini umid bilan kuatyotgan ota obrazi tasvirlangan. Shu bilan birga G’afur G’ulomning “Sen yettim emassan” she’ri ham urishdan keyingi hayotni tasvirlab, xalq dardini, urish oqibatida yetim qolgan bolalar nolasini o’z ichiga oladi. Bir so’z bilan aytganda G’afur G’ulom Xalq shoiri bo’lgan. U xalqni qiynagan masalalarni jamoatchilik fikri bilan hamomanglikda davlat boshqaruviga o’z she’rlari orqali yetkazgan. G’afur G’ulomni serqirra ijodkor deyishimizga yana bir asos u tarjimonlik orqali o’zbek adabiyotining rivojlanishiga ulkan hissa qo’shgan tarjimon ham. G’afur G’ulom Vilyam Shekspirning “Atello” asarini o’zbek tiliga tarjima qiladi. Bu asar jahon durdonalaridan biri bo’lganligi bois, asar tarjimasi juda ham ahamiyatli hisoblanadi. G’afur G’ulom hayotini ilm fanga bag’ishlagan adib. U vaqtiini kelajak avlod uchun o’zidan she’r va asarlarini me’ros qilib qoldirishni sarflagan. Ming afsuski, shunday insonlar yetishib chiqqan bu xalqning yoshlari hozirgi kunda ijtimoiy tarmoqlarda umri qanday o’tayotganini his qilmayabdilar. Qani endi G’afur G’ulomdek adiblarimiz hozir ham hayot bo’lsalar-u ularning o’gitlari orqali yoshlarning hayotga bo’lgan munosabatlarini o’zgartira olsa.

G'afur G'ulomni biz barcha uchun o'rnak desak adashmaymiz, u ota onasidan erta yetim qolishi sababli, moliyaviy muammolarga qaramasdan o'z ustida ishlab o'zining va kelajak avlodning ertangi kuniga manfaatli bo'ladigan meros qoldirgan. Men uchun G'afur G'ulom o'zbek adabiyotidagi so'zmas yulduz, uning vafotiga necha yillar bo'lsa ham uning asarlarida adibning ruhi yashayveradi. G'afur G'ulomning hayot va ijodini yanada ulug'lash va targ'ib qilish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan "G'afur G'ulom tavalludining yuz yilligini munosib nishonlash to'g'risida" maxsus qaror qabul qilinishi va bu sananing keng nishonlanishi, Respublika Birinchi Prezidenti Islom Karimovning Toshkent shahrida shoir haykali ochilishiga bag'ishlangan marosimda aytgan quyidagi so'zlari ijodkorga bo'lgan cheksiz ehtirom nishonasi bo'ldi: "G'afur G'ulom shaxsi, xotirasi va merosi haqida gapirganda, biz bu ulug' insonni, avvalo, keng, tom ma'noda xalq shoiri, deb qiyos etamiz, uning o'lmas nomi va so'nmas ijodi oldida bosh egamiz". Xulosa qilib aytganda, G'afur G'ulomning boy ijodi nafaqat adabiyotimiz, balki milliy tafakkurimiz ravnaqiga ham katta hissa qo'shgan. Uning asarlari bugun ham o'z dolzarbligini yo'qotmay, yangi avlodni ma'naviyat va insoniylikka chorlab kelmoqda. Shu bois, G'afur G'ulom merosi adabiyotimizning eng yorqin sahifalaridan biri bo'lib, har doim ehtirom bilan o'rganishga loyiqdir. Maqolam so'ngini O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimovning yana bir G'afur G'ulom haqida aytgan so'zlari bilan yakunlamoqchiman "G'afur G'ulomning ijodini faqatgina O'zbekistonda emas, har tomonlama butun dunyoga mashxur qilish kerak".

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xalq so'zi. // -2003yil,13may.
2. Vikipediya <https://www.wikipedia.org/>